

Η ΚΑΣΤΕΛΛΕΝΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΣΤΟΛΗ

(Από την πανεπιστημιακή εργασία της νηπιαγωγού Μαρίας Αμβροσιάδη του Ιωάννη)

Μέσα από αφηγήσεις, παλιές φωτογραφίες αλλά και από εκδηλώσεις με παραδοσιακές ενδυμασίες, μεταφέρομαστε πολλά χρόνια πριν από τη βιομηχανοποίηση της ζωής μας, όταν όλα γίνονταν με τα χέρια με τη βοήθεια παραδοσιακών εργαλείων. Με αυτό τον παραδοσιακό τρόπο φτιάχνονταν και τα απαραίτητα υλικά τα οποία χρησιμοποιούντο για την ένδυση των προγόνων μας. Στο τεύχος αυτό της εφημερίδας μας, αντλώντας στοιχεία από την αξιόλογη εργασία της συγχωριανής μας Μαρίας Αμβροσιάδη του Ιωάννη, όταν ήταν 3ετής φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, θα σας περιγράψουμε την «καλή» παραδοσιακή στολή των γυναικών της Καστέλλου, την οποία φορεσιά, με κάποιες ίσως μικρές παραλλαγές, στα υλικά ή στο κέντημα, φορούσαν και οι χωρικές του Έμπωνα και των άλλων Παραπαβυρίων Χωριών. Την στολή αυτή οι κοπέλες της Κρητηνίας και του Έμπωνα την φορούσαν από την παιδική τους ηλικία. Είχαν μάλιστα καθιερώσει να «γκινιάζουν» καινούρια φορεσιά στις μεγάλες Χριστιανικές εορτές όπως Χριστούγεννα, Μεγάλος Λόγος (Ανάσταση) καθώς και σε γιορτινές εκδηλώσεις (αρραβώνες, πανηγύρια). Ενδυματολογικά μπορούμε να την κατατάξουμε στην κατηγορία της φορεσιάς με φουστάνι αφού αποτελείται από το πουκάμισο με πλούσια κεντήματα στο ποδόγυρο, στα μανίκια και στην τραχηλιά, το φουστάνι που φοριέται πάνω από το πουκάμισο, το ζωνάρι, τον κεφαλόδεσμο και τα υπόδηματα. Ένα από τα

κάθε στολή ένα εχχωριστό κομμάτι. Πάνω από το πουκάμισο φορούσαν το φουστάνι ή αλλιώς ξεφόρι το οποίο αρχικά έφτιαχναν από υφαντό πανί και το έλεγαν «κουφτιάνο», στη συνέχεια δύμως αγόραζαν έτοιμο πανί από το εμπόριο. Πρόκειται για ένα είδος φουστανέλλας χωρίς μανίκια και με πολλές «βάγκλες» (πυγχές) της οποίας το κάτω μέρος είναι

στολισμένο με πολύχρωμες κορδέλες τα «βατάνια» (γαϊτάνια), με ζιρίπια και με κοπανάκια. Με τον ίδιο τρόπο εκοσμείτο, ο σφιχτός και ανοιχτός από μπροστά, με τρόπο που να αναδεικνύονται τα κεντήματα της πουκαμίσας, μπούστος, ο οποίος αναστκώνει ψηλά το στήθος θυμίζοντας αναπαραστάσεις γυναικών στις αρχαίες μινωικές τοιχογραφίες. Το φουστάνι ήταν συνήθως μαύρο και έπαιρνε την ονομασία

γυαλιστό ή φασινέ ανάλογα από την ποιότητα του υφασμάτου από το οποίο ήταν φτιαγμένο. Στη μέση φορούσαν το ζωνάρι το οποίο ήταν «ράσενο», δηλαδή υφασμένο με μαλλί. Τα νεαρά κορίτσια συνήθως φορούσαν κόκκινο ζωνάρι και οι μεγαλύτερες γυναίκες μαύρο. Τον μπούστο της φορεσιάς κοσμούσαν τα φλουριά, πάντα ανάλογα με την οικονομική ευχέρεια της κάθε οικογένειας, τα οποία ράβονταν κατά αρματίες (ανά δώδεκα) κάθε αράδα και στο κάτω μέρος της αρματίας έβαζαν το μεγαλύτερο απ' όλα τα φλουριά το πεντόλιρο. Τα μαλλιά τους τα έφτιαχναν πλεξύδες και στα αυτιά τους φορούσαν χρυσά χειροποίητα σκουλαρίκια σε διάφορα σχέδια όπως τρίκουμπα, δυόκουμπα, καμπάνες και φλουριά. Απαραίτητο συμπλήρωμα της αρχοντικής αυτής φορεσιάς ο κεφαλόδεσμος ο οποίος αποτελείται από τη σκούφια και το μαντήλι. Το δέσιμο του μαντηλιού στο κεφάλι γινόταν με ιδιαίτερο τρόπο έτσι ώστε να προσδίδει μεγαλοπρέπεια και να φανερώνει την περηφάνια των γυναικών του χωριού μας. Για να δέσουν και να σταθεροποιήσουν το κεφαλόδεσμα χρησιμοποιούσαν καρφίτσες με κεφάλι από πτορσελάνη σε διάφορα σχήματα, κοκοράκια, πτετειναράκια, κουμπάκια κ.ά. Πολλές φορές όταν πήγαιναν στην εκκλησία έριχναν πάνω τους ένα λευκό μαντήλι, το οποίο ξεκινούσε από το κεφάλι πάνω από το κεφαλόδεσμα, κεντημένο με μπιμπίλες (δαντέλες φτιαγμένες με τη βελόνα) με τρέμουσες. Στα πόδια τους φορούσαν κάλτσες και τα ποήματά τους (υποδήματα)

βασικά κομμάτια της, το πουκάμισο, η λευόμενη και πουκαμίσα (αλλού συναντάται και ως μαλιόλα ή γρίσπα) αποτελεί εξέλιξη του Βυζαντινού Χιτώνα, είναι λευκό με σούρα στη μέση και άνοιγμα στο στήθος το οποίο κλείνει με δύο κορδονάκια «τα θηλίκια», είναι από βαμβακερό ύφασμα το οποίο ύφαιναν στην «βουά» (αργαλείος) οι ίδιες οι γυναίκες. Για να φτιάχτει χρειαζόταν 4-5 μέτρα ύφασμα το οποίο χωρίζεται σε τέσσερα «πτετσιά» (κομμάτια) που στη συνέχεια ενώνονταν μεταξύ τους με τις «βούγιες» (ραφές). Ιδιαίτερη τέχνη και μεγάλη δεξιότητα απαιτείτο για να γίνουν τα «πλουμάκια», ψιλοδουλεμένα κεντήματα που στόλιζαν το στήθος, την άκρη των μανικιών και το γύρο της πουκαμίσας, τα οποία προσδιόριζαν το γούστο και την επιδεξιότητα της γυναίκας που τα κεντούσε και έκαναν την

λέγονταν στιβάνια και φτιάχνονταν από ειδικούς τεχνίτες. Η συγκεκριμένη ενδυμασία διακρίθηκε κατά καιρούς σε διάφορες εκδηλώσεις και χαρακτηριστικό είναι το ακόλουθο ποίμα: «Ω Παναγία Καθολική πούχεις το μεγαλείο γοήθα (βοήθα) τους Καστελλενούς που πήραν το βραβείο!», το οποίο αφιερώθηκε στους νέους και τις νέες του χωριού μας που χρεωφαν προς τιμή του Διοικητή της Κρεμαστής, μεταξύ των οποίων ήταν οι αδελφές Ειρήνη και Ευσταθία Μπάκη, ο Κωνσταντίνος Χατζάκης, ο Παναγιώτης Ντελλάκης, η Ειρήνη Κωνσταντελλάκη, η Δέσποινα Διακουράκη-Μαυρουδάκη, οι αδελφές Δέσποινα και Χρυσάνθη Πατελλάκη και ο Βασίλης Ζιγροτάκης.

Η παραδοσιακή φορεσιά της Καστέλλου γνώρισε μεγάλη ακμή κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας στη Ρόδο και φορέθηκε μέχρι και τον 19^ο αιώνα και οι γυναίκες της Κρητηνίας όπως και του Έμπωνα ήταν από τις τελευταίες που ακολούθησαν την ευρωπαϊκή μόδα, αφού η τοπική αυτή φορεσιά άρχισε σταδιακά να χάνει την αίγλη της και μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου αντικαταστάθηκε από τα νέα ενδυματολογικά πρότυπα. Σύμφωνα με την αφήγηση της γειτόνισσας μου Ειρήνης Μπάκη-Καραγιάνη γύρω στα 1930 στο γάμο του τότε βασιλιά της Ιταλίας έγινε επιλογή εμφανίσιμων νέων του χωριού μας οι οποίοι φόρεσαν την παραδοσιακή μας στολή και τους πήραν στην Ιταλία όπου χρεωφαν προς τιμή του βασιλιά. Μεταξύ των νέων που επελέγησαν ήταν το ζεύγος Εμμανουήλ Μακράκη και Τσαμπίκας Φλαγκάκη, το ζεύγος Ιωάννη Κυριακούλλακη και Τσαμπίκας Ζιγροτάκη, το ζεύγος Αναστασίου και Δέσποινας Καρελλάκη, η Δέσποινα Περούλη και ο Δημήτρης Καραγιάννης με την κόρη του Αναστασία.

Τους συνδέωνταν οι οργανοπαίχτες χωριανοί μας Σταμάτης Χατζηνικολάκης με το βιολί του και ο Μανώλης Χριστοφάκης με το σαντούρι του.

Στα επόμενα τεύχη μας θα ασχοληθούμε και θα σας παρουσιάσουμε την νυφική φορεσιά, την καθημερινή φορεσιά και την ανδρική ενδυμασία, αντλώντας πολύτιμα στοιχεία από την εργασία της Μαρίας Αμβροσιάδη, την οποία και ευχαριστούμε για την ευγενή παραχώρηση των κειμένων καθώς και από δηγήσεις κατοίκων του χωριού μας που φόρεσαν τις φορεσιές αυτές, επίσης με τη βοήθεια της καλής μου γειτόνισσας Ειρήνης Μπάκη-Καραγιάνη, κεντήστρας της ίδιας, θα σας περιγράψουμε τον τρόπο με τον οποίο κεντούσαν τα διάφορα πλουμάκια, που στόλιζαν τις παραδοσιακές αυτές τοπικές ενδυμασίες, καθώς και τις ονομασίες τους. Οι φωτογραφίες που συνοδεύουν τα κείμενά μας ανήκουν σε στολή που φόρεσε την δευτέρα του γάμου της η Παναγιούλα συζ. Γεωργίου Κοντούδακη, το γένος Στέργου Σταματέλου (Στεργίτσα) και είναι 105 ετών περίπου.

Επιμέλεια κειμένου
Κατερίνα (Νίτσα) Φωτάκη-Μαυρουδάκη

Η ΚΑΣΤΕΛΛΕΝΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΣΤΟΛΗ

(Από την πανεπιστημιακή εργασία της νηπιαγωγού Μαρίας Αμβροσιάδη του Ιωάννη)

Συνεχίζοντας τη συλλογή πληροφοριών από τους παλαιότερους συντοπίτες μας και αντλώντας πολύτιμα στοιχεία από την αξιόλογη εργασία της συγχωριανής μας Μαρίας Αμβροσιάδη του Ιωάννη, όταν ήταν 3ετής φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, θα προσπαθήσουμε να σας μυήσουμε στα μοστικά της δημιουργίας της τόσο εντυπωσιακής «καλής γιορτινής» στολής της Καστέλλουν και Εμπωνας, επίσης με τη βοήθεια της καλής μου γειτόνισσας Ειρήνης Μπάκη-Καραγιάννη, κεντήστρας της ίδιας, θα σας περιγράψουμε τον τρόπο με τον οποίο κεντούσαν τα διάφορα πλουμάκια που στόλιζαν τις παραδοσιακές τοπικές ενδυμασίες.

Όπως αναφέραμε και στο προηγούμενο τεύχος μας η κυρίαρχη ήταν η «καλή» παραδοσιακή στολή των γυναικών της Καστέλλουν, ήταν αυτή που «γκινιάζαν» στις μεγάλες Χριστιανικές εορτές καθώς και σε γιορτινές εκδηλώσεις, ήταν αυτή που πάνω στα υφάσματα που την απο-

τελούσαν οι γυναίκες τις Καστέλλουν και Εμπωνας, έβαζαν όλη τους την τέχνη και το μεράκι για να την «πλουμίσουν», άλλοτε με πλουμιά παραδοσιακά που είχαν μάθει από τις «παλιές» της οικογένειας και άλλοτε με νέα που αντοσχεδίαζαν μαζεμένες ή γύρω από τη λάμπτα τα βράδια ή σε παρέες στις γειτονιές, προσπαθώντας να πρωτοτυπήσουν και να κάνουν η καθεμιά πιο όμορφα σχέδια τα οποία κεντούσαν με κλωστές που είχαν εντυπωσιακά

έντονα χρώματα. Το καθένα απ' αυτά τα πλουμάκια είχε και τη δική του ονομασία όπως: τολιάδια, τσαττισμένα, πινακοτήλλα, φτερά τα οποία κεντούνται από την ανάποδη, μηλιές, μισομηλιές, αστρονάκια (αστεράκια), πινάκια, καραφόλλια, χαρκιτάκια, άγκωνα, βωλαράκια, κατσουνάκια τα οποία κεντούνται από την ανάποδη, ματάκια, ενώ το κέντημα που γίνεται κάθετα στις ραφές του γύρου της πουκαμίσας και μοιάζει με μικρό σκίσιμο λέγεται γρίππος. Στον γρίππο κεντούσαν ματάκια και μισοβώλαρα ή κατσουνάκια. Στον μπούστο της πουκαμίσας άλλες γυναίκες κεντούσαν τολιάδια πανωτά τα οποία κεντούσαν οριζόντια καθώς και φτερά, ενώ άλλες δεξιά και αριστερά του ανοίγματος του μπούστον κεντούσαν μηλιές στο κέντρο, μισομηλιές δεξιά και αριστερά από τις μηλιές και στόλιζαν τις άκρες με άγκωνα και βωλαράκια. Γύρω από τη λαιμόκοψη κεντούσαν φεστόνι με βαγιά. Στο κάτω μέρος του γύρου άλλες γυναίκες κεντούσαν καραφόλια με το μάτι και στο πάνω μέρος του γύρου κεντούσαν την στράτα ενώ τον γρίππο τον στόλιζαν με τολιάδια, άλλες γυναίκες πάλι στο κάτω μέρος κεντούσαν τη στράτα ανάποδα πλουμισνένη, πινάκια με τρία χαλιά, άγκωνα και φτερά ενώ το γρίππο τον στόλιζαν με μισομηλιές, μισοβώλαρα και τολιάδια. Στο τελείωμα των μανικιών άλλες γυναίκες κεντούσαν τολιάδια, βωλαράκια και άγκωνα ενώ άλλες κεντούσαν χρωματιστά τολιάδια με φτερά.

Απαραίτητο συμπλήρωμα της στολής ήταν το ζωνάρι το πλέξιμο του οποίου απαιτούσε μεγάλη δεξιοτεχνία. Έδεναν το «όργιο» (βαμβακερό νήμα για όφανση) στο ταβάνι και το έπλεκαν, κάνοντας μάλιστα και διάφορα σχέδια, με τα χέρια με τη βοήθεια καλαμιών, χωρίς να χρησιμοποιούν καθόλου βελόνες και σιγοτραγούδωντας «Εσκασεν ο διάβολος που μπλέετο η ζώνη δίχως βελόνι».

Η σκούφια ήταν ένα λευκό σκουφάκι το οποίο φορούσαν κάτω από το μαντήλι για να μην γλιστράει και στο σημείο που εφάρμοζε στο μέτωπο είχε μια κορδέλα (γαϊτανάκι) στολισμένη με μια σειρά από φλουράκια. Το μαντήλι που ονομάζεται «Συμιακό», είναι κλαδάτο, με μεγάλα τριαντάφυλλα σε έντονα χρώματα και κρόσσια, το «βαζανί» ήταν μελιτζανί με χρωματιστά τριαντάφυλλα, ειδικά το μαύρο μαντήλι με τα κόκκινα τριαντάφυλλα λεγόταν «κλεφτιάτο».

Τα υποδήματά τους ήταν μακριές μπότες φτιαγμένες από τραγίσιο δέρμα στερεωμένες σε πολύ χαμηλό τακούνι και στο πάνω μέρος είχαν μαύρο ή άσπρο (τα γιορτινά) δίπλωμα, το οποίο στολιζόταν με σειρές από σιδερένιες κάψουλες.

Συνεχίζοντας στο επόμενο τεύχος της εφημερίδας μας θα σας περιγράψουμε την νυφική φορεσιά, την καθημερινή φορεσιά και την ανδρική ενδυμασία.

Επιμέλεια κειμένου
Κατερίνα (Νίτσα) Φωτάκη-Μαυρουδάκη

Η ΚΑΣΤΕΛΛΕΝΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΣΤΟΛΗ

(Από την πανεπιστημιακή εργασία της νηπιαγωγού Μαρίας Αμβροσιάδη του Ιωάννη)

Σ' αυτό το τεύχος της εφημερίδας μας, θα σας περιγράψουμε την απλή ασπρόμαυρη στολή της Καστέλλου, τη νυφική φορεσιά και την ανδρική ενδυμασία, πάντα με τη πολύτιμη βοήθεια μεγαλύτερων συγχωιανών μας, όπως της ακούραστης και ανεξάντλητης κας Καίτης Καραγιάνη, η οποία όταν μιλά για το χωριό μας και τις παραδόσεις του είναι χείμαρρος αναμνήσεων, τις οποίες μεταφέρει σε μας με δάκρυα νοσταλγίας, καθώς και με την άντληση στοιχείων από την αξιόλογη εργασία της συγχωιανής μας Μαρίας Αμβροσιάδη του Ιωάννη, νηπιαγωγού.

Εκτός από την «καλή» παραδοσιακή στολή των γυναικών της Καστέλλου και της Έμπιωνας, υπήρχε και η απλή στολή, την οποία φορούσαν τις καθημερινές και τις Κυριακές. Η στολή αποτελείτο και αυτή από το άσπρο πουκάμισο και το μαύρο φουστάνι. Το πουκάμισο το έφτιαχναν με άσπρο ύφασμα από υφαντό στεμόνι και υφάδι χερόκλωστα, κλωσμένα δηλ. στο χέρι για να είναι πιο κατάλληλο το ύφασμα για το κέντημα. Το κέντημα σ' αυτή τη φορεσιά ήταν απλό και το έκαναν με το χέρι χωρίς να το σταμπώσουν πρώτα, όπως έκαναν στο κέντημα της καλής φορεσιάς. Στο γύρο της πουκαμίσας κεντούσαν καϊκάκια, καραφύλια και στράτα, ενώ στον μπούστο κεντούσαν μόνο καραφυλάκια και στράτα. Κάτω από την πουκαμίσα φορούσαν, όπως και στην καλή φορεσιά, την άσπρη μακριά βράκα που έφτανε κάτω από τα γόνατα και μέχρι το ύψος των υποδημάτων ώστε να μην μένει κανένα σημείο του σώματος ακάλυπτο. Η βράκα στερεωνόταν στη μέση με τη βρακοζώνη ενώ στα πόδια με δύο κορδονάκια τα «θυλήκια» και σκεπαζόταν τελείως από τη πουκαμίσα. Το φουστάνι ήταν από «καποτό» μαύρο βαμμένο ή τα πιο πρόχειρα από «φασονέ». Στον ποδόγυρο του φουστανιού βάζανε τέσσερις σειρές «βατάνια» σε αντίθεση με την καλή φορεσιά που έβαζαν πέντε σειρές. Η ζώνη ήταν από μαύρο ράσενο (μάλλινο) νήμα πλεγμένη στο χέρι. Στο κεφάλι φορούσαν μαύρο ψιλό μαντήλι σκουφωμένο με τέχνη ούτως ώστε να κρατάει τα μαλλιά τους, πλεγμένα συνήθως σε πλεξούδες, ενώ πάνω από αυτό φορούσαν γύρω-γύρω άσπρο φαντό στενόμακρο μαντήλι, το τσεμπέρι. Το χειμώνα για να προφυλαχτούν από το κρύο φορούσαν πάνω από το φουστάνι την «καμουζέπτα», ένα είδος κοντού γιλέκου με μανίκια. Τα υποδήματά τους ήταν μακριές μπότες φτιαγμένες από δέρμα στερεωμένες σε πολύ χαμηλό τακούνι, έφταναν μέχρι κάτω από το γόνατο και ήταν ανοιχτόχρωμα στο κάτω μέρος τους ενώ από τον

αστράγαλο και πάνω ήταν πιο σκούρα. Στη φωτογραφία οι συμπεθέρες Αικατερίνη συζ., Σταύρου Κοντουδάκη και Μαρία συζ. Νικολάου Μαυρουδάκη με τη φορεσιά που σας περιγράψαμε.

Για το καλοκαίρι και τις γιορτές είχαν το «μπουκασί». Το «μπουκασί» ήταν άσπρο φουστάνι στολισμένο μόνο με βατάνια. Στο γύρο του φουστανιού έβαζαν πέντε σειρές βατάνια, όπως και στην καλή φορεσιά, ενώ στον μπούστο έβαζαν βατάνια και τρέμουσες. Στον μπούστο της πουκαμίσας

όπως και στο τελείωμά της έκαναν χρωματιστά κεντήματα. Η ζώνη που έδεναν στη μέση τους μ' αυτή τη στολή ήταν κόκκινη ή βυσινί, ενώ τα στιβάνια (υποδήματα) που φορούσαν ήταν οπωσδήποτε άσπρα. Την Κυριακή του Θωμά όλες οι κοπέλες του χωριού φορούσαν τα άσπρα «μπουκασία» τους και χόρευαν τον «γεστό» στο «πλατί» της εκκλησίας του Αη. Γιώργη όπου γινόταν γλέντι.

Το «μπουκασί» ήταν και φορεσιά του γάμου με απαραίτητο συμπλήρωμα τη «ταλιάνα» την οποία έβαζαν μόνο οι νύφες. Η «ταλιάνα» ήταν ένα κίτρινο μεταξωτό υφαντό μαντήλι σαν πέπλο, το οποίο, την ημέρα του γάμου, στερέωναν πάνω από το μαντήλι με καρφίτσες στολισμένες με φλουριά. Επιπλέον η νυφική φορεσιά στολίζοταν με τα «τσολλοράμματα». Τα «τσολλοράμματα» ήταν δύο κορδέλες, στερεωμένες η μια δεξιά και η άλλη αριστερά της τραχηλιάς (γύρω από το λαιμό), πάνω στις οποίες έραβαν φλουριά ή ως επί το πλείστον μεγάλα αστημένια νομίσματα (πριότινα) τρυπημένα, πιασμένα μεταξύ τους με μαλλί, με τέτοιο τρόπο ώστε η άκρη του ενός να είναι πάνω στο άλλο και στο τελείωμα των οποίων έφτιαχναν πολύχρωμους «φλόσκους» (φούντες). Στο δρόμο προς την εκκλησία το κουδούνισμα των «τσολλοράμμάτων» προειδοποιούσε τους καλεσμένους για τον ερχομό της νύφης. Στον αντίγραμμο φορούσαν το «κουφιάνο», άσπρο φαντό φουστάνι από ψιλό στεμόνι με υφάδι «χίντικο» το οποίο πλούμιζαν στον αργαλειό. Φωτογραφία από το γάμο του Σταύρου και της Κατερίνας Κοντουδάκη με κουμπάρα την Ευσταθία συζ. Γεωργίου Νικολούδάκη το έτος 1930, δύο μεταξωτές μαντήλες, εκ

των οποίων μια έβαζαν γύρω από το λαιμό που έπεφτε στην πλάτη και την άλλη γύρω από τη μέση τους πάνω από τη ζώνη και μαύρα ή καφεκόκκινα στιβάνια. Στην πρόχειρη ανδρική φορεσιά η βράκα ήταν από υφαντό ύφασμα βαμμένο μαύρο, ενώ στο πουκάμισο δεν είχε καθόλου κέντημα, είχε μόνο στο άνοιγμα μπροστά κορδόνι που έδενε στο λαιμό, κορδόνι επίσης είχε και στο τελείωμα του μανικιού. Στην άκρη του μανικιού έκαναν πολύ λίγο απλό κέντημα, ενώ η βράκα δεν είχε καθόλου κέντημα. Στην καλή φορεσιά η βράκα το «σαλουβάρι» ήταν από σατέν και είχε πίσω μια μεγάλη φούντα όπου έβαζαν ένα μικρό μαξιλάρι ούτως ώστε δύταν περπατούσαν να πηγαίνονταν με χάρη. Στο πουκάμισο της καλής φορεσιάς κεντούσαν μπροστά στο λαιμό την «τραχηλιά». Ήταν ένα τετράγωνο κέντημα 10 με 15 εκατοστά από πλουμάκια σταπισμένα, πινάκια και μηλιές. Η ζώνη, την οποία αγόραζαν από το εμπόριο, ήταν μεταξωτή, είχε φάρδος 25 έως 30 εκατοστά και 2,5 έως 3 μέτρα μάκρος, με κρόσσια στις άκρες, ενώ το χρώμα της ήταν ανάλογο με τα γούστα αυτού που την φορούσε, μονόχρωμη, πολύχρωμη ή ριγέ. Τα στιβάνια τους ήταν δερμάτινα τα οποία έφταναν ως κάτω από τα γόνατα, μαύρα για τους μεγαλύτερους και καφέ προς το κόκκινο για τους νέους.

Θέλω να πιστεύω ότι, με την όσο πιο λεπτομερή περιγραφή μπορεσα να κάνω, βάσει των στοιχείων που άντλησα, από την αξιόλογη εργασία της Μαρίας Αμβροσιάδη, των αφηγήσεων μεγαλύτερων συγχωιανών μας, που έζησαν σ' αυτές τις εποχές, των φωτογραφιών και όλου του υλικού που μπόρεσα να συγκεντρώσω, κατάφερα να σας μεταφέρω έστω και νοερά σε παλιές περασμένες εποχές και να μετακίνησα, έστω και λίγο, το λιθαράκι της λήθης που τις σκέπασε σιγά-σιγά. Βοηθείστε, σας παρακαλώ όλοι, και ειδικά εσείς οι νεότεροι, ούτως ώστε να μην σκεπαστεί, όλη αυτή η παράδοση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, από τη λήθη των χρόνων που θα έρθουν. Αν χαθεί η μαγεία της πορείας μας στις παλιές παραδόσεις, η πορεία μας στο σύγχρονο και το μοντέρνο δεν θα έχει καμία αξία. Εξάλλου αν ξέρουμε από πού προερχόμαστε θα ξέρουμε καλύτερα προς τα που θα βαδίσουμε και στο μέλλον!!!

Επιμέλεια κειμένου Κατερίνα (Νίτσα) Φωτάκη-Μαυρουδάκη